

proposta didàctica

propostes didàctiques elaborades per Xavier Mínguez

Retaule en gris

JOAQUIM AMAT-PINIELLA

Introducció:
David Serrano i Blanquer

ELS NOSTRES AUTORS

bromera

www.bromera.com
edicions

bromera

A. INTEL·LECTUAL COMPROMÈS I SENSIBLE: AMAT-PINIELLA

1. Del primer llibre publicat, *Ombres al calidoscopi*, el crític del diari Tele-Exprés en va dir que estava influenciat pel surrealisme, amb regust de les obres de Max Jacob, Jean Cocteau o Guillaume Apollinaire. Busca informació sobre el moviment i sobre cada un dels autors descrits. Fes després una fitxa per a cada un d'ells.
2. Josep Pla, amb els seus *Homenots*, és un dels escriptors catalans que més ha estès la tècnica del retrat literari de personatges coneguts. Busca i llegeix el que va fer de si mateix i fes-ne un resum de 5 línies.
3. Escull un personatge que pugui ser conegut per la classe i fes-ne un retrat (pot ser irònic, crític o seriós). Pots acompanyar-lo d'una caricatura.
4. L'Amat s'allista a l'exèrcit republicà un cop esclata la sublevació feixista. Ell, que estava començant estudis superiors i era secretari de l'alcalde de Manresa (Bages) i que no sap d'armes. Llegeix aquest fragment de Pere Calders (*Unitats de xoc*, p. 131): «[...] avorrim la guerra i si la fem és perquè ens obliguen a fer-la. L'instint de conservació del nostre poble ens mena a acarar-nos a la ferocitat dels generals feixistes [...]».
 - a) Amat podria haver escrit aquests mots, ben segur. Per què creus que aquells joves es van veure «obligats» a fer la guerra, com afirma Calders?
 - b) Amat llegia llibres de Prat de la Riba, Pi i Sunyer, entre d'altres, a les trinxeres. Fes un relat de 20 línies imaginant com devia ser l'experiència de llegir en el context bèl·lic tan precari de les trinxeres.
 - c) Amat es carteja amb una mestra de Manresa, que acabarà sent la seva esposa el 1939. Elabora una carta des de Manresa, amb la veu de la dona, on expliquis els bombardejos de Barcelona de 1938 (busca'n informació prèviament), i la resposta de l'Amat, que explica la retirada del front cap a l'Ebre (busca prèviament informació sobre la Batalla de l'Ebre).
5. L'Amat marxarà a França uns mesos més tard de l'inici de la diàspora de gener i febrer de 1939. Busca informació sobre els camps de concentració francesos de: el Barcarès, Argelers i Sant Cebrià de Rosselló. Explica com era el seu funcionament i on estan situats en forma de crònica (10 línies per a cada un).
6. Amat-Piniella forma part de l'anomenada «generació perduda» d'escriptors que veuen trencada la seva trajectòria literària amb l'esclat feixista. En podem destacar: Pere Calders, Mercè Rodoreda, Xavier Benguerel, Lluís Ferran de Pol, Carles Riba o Joan Oliver.

- a) Busca deu noms més d'escriptors que es veuen obligats a exiliar-se (procura que n'hi hagi també del País Valencià i les Illes).
- b) Dels que tens a l'enunciat, busca les seves obres de referència i digues quines van ser escrites durant l'exili forçós.
- 7.** Després del pas pels camps francesos, d'estar militaritzat en una CTE i de l'ocupació alemanya, Amat, com molts republicans, és obligat a anar als camps nazis davant la impossibilitat de tornar a casa. Busca informació sobre el camp amb major presència republicana, Mauthausen. Pots tenir com a referència *Els catalans als camps nazis*, de la periodista i escriptora Montserrat Roig.
- 8.** Joc de Rol en grup: improviseu un diàleg entre Joaquim Amat, Josep Arnal (dibuixant), Cèsar Orquín (pres responsable del grup de treball) i Franz Ziereis (un dels comandants del camp). Cada personatge ha de mantenir el caràcter que trobareu descrit a la introducció (tret del comandant, del qual podeu buscar informació sobre el seu desenllaç en ser alliberat el camp).
- 9.** Joaquim Amat és l'inductor i inspirador principal de la magna obra citada de Montserrat Roig. Busca al llibre les referències que l'escriptora fa d'Amat al Pròleg i recull-les en forma d'esquema.
- 10.** Amat afirma que escriu *K.L. Reich* perquè l'home aprengui la lliçó de l'horror de la destrucció sistemàtica de persones que es va produir entre 1933 i 1945 a Europa de la mà del III Reich. Creus que aquesta lliçó l'hem apresada? Raona la teva resposta. Pots consultar els llibres d'història i el web d'Amnistia Internacional o l'Amical de Mauthausen.
- 11.** Imagina que ets un pres retingut en un camp nazi. Fes un diari que resumeixi els quatre anys d'estada al camp tot aprofitant les dades que se't donen al Pròleg sobre els diferents destins de l'Amat.

B. EL RETRAT DE LA MIGRADESA HUMANA: RETAULE EN GRIS

1. Analitza els personatges masculins que siguin protagonistes de les narracions. Fes-ho intentant comprovar quines inquietuds els mouen i si poden assolir els seus objectius proposats. Presenta-ho en forma de mapa conceptual.
2. Fes el mateix en el cas dels personatges femenins.
3. Un cop tens els dos mapes conceptuais, analitza quins són els punts en comú i les diferències entre un col·lectiu i l'altre. Destaca'n un parell de cada.
4. El tema de la precarietat laboral és present en bona part de les narracions. Fes el resum d'una d'elles, la que t'hagi impactat més, en 5 línies, i després continua el relat amb un final diferent (15 línies).
5. «La cita».
Què creus que pot moure el protagonista a refiar-se de la promesa feta per un antic amic d'infantesa? Raona la resposta (busca'n, com a mínim, tres motius).
6. «Bodes de plata».
 - a) Enumera els temes principals de la narració i explica què proposen.
 - b) Inventa un títol que sigui més suggerent (simbòlic, metafòric, que respongui al seu contingut).
7. «La garsa».
 - a) Quin significat metafòric s'amaga rere el títol?
 - b) Del conte se'n desprèn un ensenyament moral. Descriu-lo.
8. «El més petit de tots».
 - a) Posa't a la pell de l'Estevet i inventa un diàleg (mínim de 20 intervencions totals) entre el protagonista i els seus pares just quan aquest arriba a casa després del primer dia a la feina.
 - b) Redacta un final diferent, el que t'hauria agradat llegir (15 línies).
9. «Baralla de dones».
 - a) Busca informació sobre l'origen del nom «barri xino» de Barcelona o redacta'n un text en forma de reportatge periodístic (el pots acompanyar d'imatges de l'època).

b) Raona la teva opinió sobre el fet que s'apunta a la narració quant al lloguer de nens per mendicar (10 línies).

10. «Historieta d'amor».

Imagina que ets l'Àngels. Escribe una carta a una amiga teva explicant-li què sents ara que t'acabes de casar amb algú com l'Enric.

11. «Dimecres sant».

a) Fins a quin punt creus que és possible el que s'explica que els passa a la Paulina i el Ramon? Raona la resposta.

b) Escribe una narració breu en què la història sigui la mateixa però que estigui explicada des del punt de vista de la sogra (relat, per tant, macabre i/o sarcàstic).

12. «L'enfit».

a) Quins són els somnis del protagonista del relat?

b) Explica quins són els teus referents o ídols als quals t'agradaria assemblar-te i descriu-ne els motius (3 motius com a mínim).

13. «Conflictes domèstics».

Describe el conflicte que es produeix entre la Sra. Marçal i la Lola.

14. «Firms propòsits».

En la narració, el protagonista planteja la seva opinió sobre diversos temes ben recurrents al recull: la guerra, la postguerra, la crítica social i la sexualitat. Reprodueix els fragments que s'hi refereixen i comenta'ls tot donant-ne la teva opinió.

15. «La importància de tenir els ulls blaus».

a) Fes un resum cronològic de la història d'amor explicada pel Jaume.

b) Redacta una història d'amor inventada i ambientada en un conflicte bèl·lic i planteja dos finals diferents.

16. «Mon ami».

a) L'Amèlia és un dels personatges més originals del recull. Intenta reconstruir i inventar la història no explicada del fill.

b) El fet que vengui flors no naturals i en compri de vives al final, quin significat simbòlic creus que deu tenir?

- 17.** «Un marit infidel».
- Fes un resum de la narració en 5 línies.
 - Busca un títol més suggerent per a la narració.
 - Explica el concepte de tedi aplicat a la relació entre el Sebastià i la Concha.
- 18.** «La Menxu fa un client».
- Anota tots aquells aspectes que vinculin el Joan amb la figura d'un escriptor fracassat.
 - Redacta un esbós de biografia del personatge de la Menxu.
 - Redacta un final diferent per a la narració a partir de les dades biogràfiques d'Amat.
- 19.** «El Dr. Miret s'allibera».
- Què és el que preocupa el Martí i que li porta tants maldecaps?
- 20.** «Oportunitat inesperada».
- La narració planteja el tipus de personatges que trobem al recull. Reprodueix-ne el fragment on s'explicita i comenta'l. Raona la resposta (especialment si creus que hi estàs d'acord i per quins motius).
- 21.** «Final de Copa».
- Escriu una narració que sigui diferent a partir de la seva arribada en moto a Madrid.
 - Analitza l'ensenyament moral que es desprèn del final de la narració.
- 22.** «Plat de segona taula».
- Quins punts en comú trobes entre aquesta narració i «La importància de tenir els ulls blaus»?
 - Joc de rol en grup: Dividiu-vos els papers de Salvador, Laura i Mercè i improviseu una trobada al mig del carrer. Cada personatge ha de ser fidel al caràcter descrit al relat.
- 23.** «Un deute».
- La Francisca viu segurament al Somorrostro. Busca'n informació i presenta-la en forma de reportatge històric.
 - El Romuald viu al Raval. Busca'n informació també i explica quin barri de la teva localitat té unes característiques similars. Justifica la resposta.
- 24.** «El darrer trumfo».
- Quin significat simbòlic té el regal del necesser que la Maruixa fa a l'Àlex?

25. «La Fam».

- a) Escriu un monòleg interior inspirant-te en la gana extrema que té el Vicent (10 línies).
- b) Redacta un final diferent a la dissortada història del protagonista.
- c) Imagina que et trobes en la mateixa situació que en Vicent: robaries el pa d'un company? Raona la teva resposta i comparteix-la amb els teus companys. [Com activitat en grup es pot treballar el tema de la solidaritat i la companyonia, i en aquest cas aplicat a situacions extremes].
- d) Fes un llistat dels habitants de la teva localitat o comarca que van anar a parar a un camp nazi.

C. ALTRES TREBALLS EN GRUP

1. Prepareu una lectura pública de les narracions que més us hagin agradat. Podeu acompanyar-la de música de l'època (anys 40-50) i d'una ambientació adequada.
2. Adapteu el relat «La Menxu fa un client» a text dramàtic, en el qual podeu incorporar personatges d'altres narracions (per tenir més actors). Posteriorment, feu-ne una representació al vostre centre (tingueu cura del vestuari adient).
3. Trieu el personatge que més us hagi sorprès agradablement i el que més us hagi desagradat pel seu paper al relat. Organitzeu posteriorment una posada en comú. Podeu, mentre els aneu comentant, fer un llistat dels més valorats i dels menys valorats i els motius al·legats.
4. Per parelles, elaboreu un conte seguint l'esperit del recull d'Amat Piniella. Podeu utilitzar algun dels personatges i/o situacions. Posteriorment, podeu recollir-les totes en formats diversos: en un blog, en un llibret en paper, etc.
5. Feu un mural que reculli les vides de gent de la vostra localitat que va patir la postguerra tot explicant-ne les seves històries de vida i acompanyant-les d'imatges (fotos d'època, documents personals, cartes...).
6. Organitzeu un debat sobre la necessitat de recuperar la memòria històrica per tal de construir un món més just. Per documentar-vos busqueu a la xarxa articles de premsa que continguin els dos punts de vista (favorables i contraris) i analitzeu-los prèviament.

Propostes didàctiques referides al llibre
Retaule en gris
(ISBN: 978-84-9026-044-9)

© Edicions Bromera, SL
Apartat de correus 147 - 46600 Alzira
www.bromera.com

© Xavier Mínguez

LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA VA MARCAR, SENS DUBTE, LES VIDES DE MOLTES PERSONES I VA INFLUIR FINS I TOT EN LA LITERATURA. AMAT-PINIELLA, ESCRIPTOR DE CARRERA PROMETEDORA, VA VIURE LES CONSEQÜÈNCIES EN PRÒPIA CARN I *RETAULE EN GRIS* N'ÉS UNA MOSTRA. AQUEST RECALL DE RELATS ÉS UNA FINESTRA OBERTA A L'AMBIENT DE MEDIOCRITAT QUE VA IMPOSAR LA POSTGUERRA, A LA SENSACIÓ DE FRACÀS I LA IMPOSSIBILITAT DE FER UNA VIDA DIGNA QUE LA GUERRA VA DEIXAR EN ELS SUPERVIVENTS. TREBALLADORS QUE VIUEN EN LA MISÈRIA, PROSTITUTES QUE LLUITEN PER SOBREVIVRE I ESCRIPTORS FRUSTRATS, INFELIÇOS, ATRAPATS EN UNA VIDA FAMILIAR TEDIOSA, HABITEN A LES PÀGINES D'AQUESTA OBRA.

JOAQUIM AMAT-PINIELLA (MANRESA, 1913 - BELLVITGE, HOSPITALET DE LLOBREGAT, 1974), ESCRIPTOR I INTEL·LECTUAL, VA ESTAR RECLÒS DURANT CINQ ANYS AL CAMP DE CONCENTRACIÓ DE MAUTHAUSEN, EXPERIÈNCIA QUE CRISTAL·LITZÀ EN LA NOVEL·LA *KL REICH*, TOT UN CLÀSSIC DINS DE LA LITERATURA UNIVERSAL SOBRE ELS CAMPS DE CONCENTRACIÓ.

ELS NOSTRES AUTORS, 71

www.bromera.com
edicions
bromera

